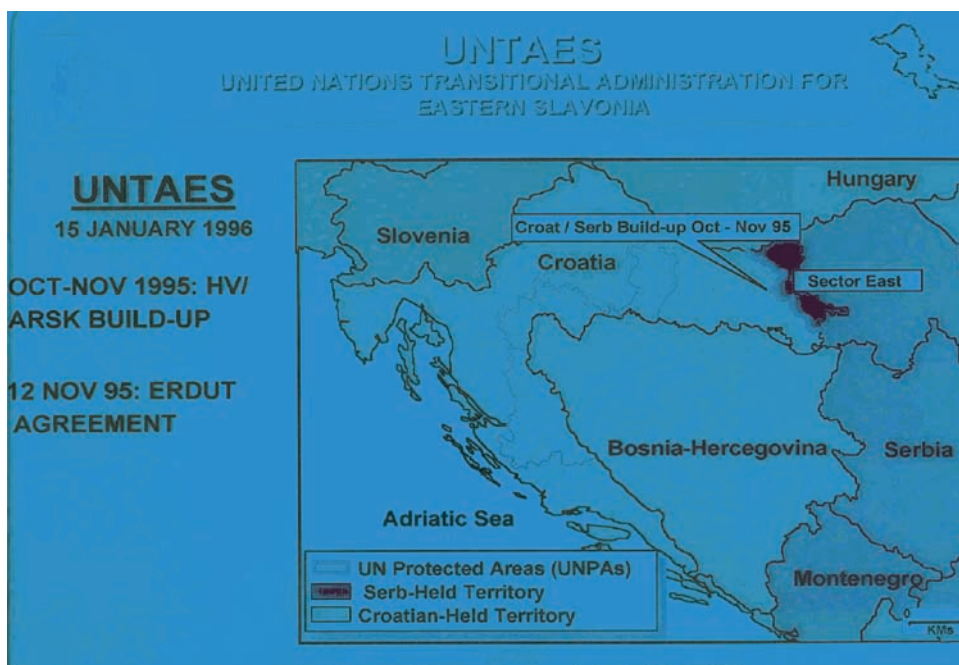

Jacques Paul KLEIN

UNTAES – SAŽETO IZVJEŠĆE MISIJE

U pozadini Dejtonskih mirovnih pregovora o Bosni i Hercegovini, 12. studenoga 1995. godine, postignut je i potpisan *Temeljni sporazum o istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu* (tzv. Erdutsko-zagrebački sporazum, u nastavku Sporazum), između predstavnika hrvatske vlasti (H. Šarinić) i predstavnika lokalnih Srba s toga područja (M. Milanović), a pod pokroviteljstvom predstavnika međunarodne zajednice – tadašnjeg američkog veleposlanika u Republici Hrvatskoj P. Galbraitha i visokog izaslanika glavnog tajnika Ujedinjenih naroda T. Stoltenberga.

Slika 1.
UNTAES područje u istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu

Tim Sporazumom stvoreni su osnovni politički i sigurnosti preduvjeti za završetak rata u Republici Hrvatskoj, što je bio osnovni čimbenik uspostave trajne stabil-

Security Council

Distr.
GENERAL

S/RES/1037 (1996)
15 January 1996

RESOLUTION 1037 (1996)

Adopted by the Security Council at its 3619th meeting,
on 15 January 1996

The Security Council,

Recalling its earlier relevant resolutions, and in particular its resolutions 1023 (1995) of 22 November 1995 and 1025 (1995) of 30 November 1995,

Reaffirming once again its commitment to the independence, sovereignty and territorial integrity of the Republic of Croatia and emphasizing in this regard that the territories of Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium are integral parts of the Republic of Croatia,

Stressing the importance it attaches to full respect for human rights and fundamental freedom of all in those territories,

Expressing its support for the Basic Agreement on the Region of Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium (S/1995/951, annex), signed on 12 November 1995 between the Government of the Republic of Croatia and the local Serbian community (the Basic Agreement),

Having considered the report of the Secretary-General of 13 December 1995 (S/1995/1028*),

Stressing the importance it places on mutual recognition among the successor States to the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia, within their internationally recognized borders,

Desiring to support the parties in their effort to provide for a peaceful settlement of their disputes, and thus to contribute to achievement of peace in the region as a whole,

Stressing the obligations of Member States to meet all their commitments to the United Nations in relation to the United Nations peace-keeping operations in the former Yugoslavia,

Slika 2.

Preslika prve stranice
Rezolucije Vijeća sigurnosti
UN-a 1037, kojom je uspo-
stavljena misija UNTAES-a u
Republici Hrvatskoj

nosti na tome području koje je od ljeta 1991. godine bilo duboko devastirano ratnim razaranja, ljudskim stradanjima, prisilnim migracijama i općim ekonomskim nazadovanjem.

Sporazum je stupio na snagu 15. siječnja 1996. godine, kada je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda donijelo Rezoluciju 1037, kojom je uspostavljena misija UNTAES-a, koja je kroz najdulje dvogodišnje prijelazno razdoblje

trebala omogućiti reintegraciju područja istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema, kao i njihova stanovništva u ustavni, politički, društveni i ekonomski sustav Republike Hrvatske. Osim navedenog, mirna reintegracija bila je važan činitelj normalizacije političkih odnosa između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije (zapravo Srbije), svojevrsni most između Zagreba i Beograda, kao i jedan od ključnih činitelja mira i stabilnosti u široj regiji, naročito u Bosni i Hercegovini. Kao takva, misija UNTAES-a bila je bitan element suvremene arhitekture europske sigurnosti i stabilnosti, pa je i njezino povijesno značenje veliko.

Četiri su bitna činitelja na kojima se temeljila misija UNTAES-a:

Prvo, područje istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema u strateškom i prirodno-zemljopisnom smislu različito je od drugih područja Hrvatske zahvaćenih ratom. Istočna granica toga područja istodobno je državna granica između Hrvatske i Srbije, što upozorava na iznimno geopolitičko značenje cijeloga prostora. Područje se, također, odlikovalo prijeratnom raznolikošću etničkoga sastava stanovništva (Hrvati, Srbi, Mađari, Rusini, Slovaci, Ukrajinci...), ali i relativnim prijeratnim ekonomskim napretkom, koji je bio omogućen razvojem obućarske, gumarske, prehrambene i druge industrije te, dakako, poljoprivrede. Rijeka Dunav dala je cijelom kraju iznimnu geoprometnu važnost.

Drugo, misija UNTAES-a pokrenuta je nakon što je, uspješnim završetkom političkih pregovora između predstavnika hrvatskih vlasti i lokalnih Srba, postignut i potpisan Temeljni sporazum o istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu. Ti su politički pregovori, zapravo, bili logičan nastavak na vojne operacije „Bljesak“ i „Oluja“, tijekom kojih je Hrvatska vojska porazila srpske snage i pod hrvatski nadzor vratila velik dio svojega do tada okupiranog teritorija (UNPA područja „Zapad“, „Sjever“ i „Jug“). Uspješne hrvatske vojne operacije, dakle, utrle su put političkim razgovorima, jer su Srbi na području istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema shvatili da Hrvatska sada ima superiornu vojnu nadmoć te bi vrlo lako mogla svoje narasle vojne potencijale usmjeriti prema oslobađanju UNPA zone „Istok“. Istodobno je Hrvatsku međunarodna zajednica potaknula na pregovore kako bi se izbjegle nove žrtve, nova razaranja te pokretanje novog izbjegličkog vala prema Srbiji, koji je mogao dodatno destabilizirati političke i vojne prilike u tom dijelu Europe,

Jacques Paul Klein
**UNTAES – sažeto
izvješće misije**

Slika 3.

Preslika prve stranice Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1120, kojom je određen završetak misije UNTAES-a u Republici Hrvatskoj, 15. siječnja 1998. godine

naročito kada se uzme u obzir situacija u Bosni i Hercegovini, koja je na početku Dejtonskih mirovnih pregovora još uvijek bila daleko od konačnog razrješenja. Međunarodna zajednica je, osim toga, bila svjesna da su hrvatske vojne operacije promijenile strateški odnos snaga na terenu te da je Hrvatska stekla priličnu vojnu prednost koja bi se sponzoriranjem političkih pregovora mogla na najbolji način iskoristiti za postizanje mirovnog rješenja, kako u Hrvatskoj, tako i u Bosni i Hercegovini.

UNITED NATIONS		S
	Security Council	Distr. GENERAL
		S/RES/1120 (1997) 14 July 1997
<hr/> RESOLUTION 1120 (1997) <hr/>		
<u>Adopted by the Security Council at its 3800th meeting, on 14 July 1997</u>		
<u>The Security Council,</u>		
<p><u>Recalling</u> all its relevant resolutions concerning the territories of Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium of the Republic of Croatia, in particular its resolutions 1023 (1995) of 22 November 1995, 1025 (1995) of 30 November 1995, 1037 (1996) of 15 January 1996, 1043 (1996) of 31 January 1996, 1069 (1996) of 30 July 1996, and 1079 (1996) of 15 November 1996,</p>		
<p><u>Reaffirming</u> once again its commitment to the independence, sovereignty and territorial integrity of the Republic of Croatia, and <u>emphasizing</u> in this regard that the territories of Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium are integral parts of the Republic of Croatia,</p>		
<p><u>Expressing</u> its appreciation for the substantial achievements of the United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium (UNTAES) in facilitating progress towards the peaceful return of the Region to the control of the Republic of Croatia, and <u>expressing further</u> its deep appreciation to the dedicated military and civilian personnel of UNTAES for their outstanding contributions to the mission of UNTAES, and to the Transitional Administrator, Mr. Jacques Paul Klein, for his leadership and dedication,</p>		
<p><u>Recalling</u> the Basic Agreement on the Region of Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium (S/1995/951), signed on 12 November 1995 by the Government of the Republic of Croatia and the local Serb community (the Basic Agreement), which promotes the mutual confidence, safety and security of all inhabitants in the region,</p>		
<p><u>Emphasizing</u> the importance of the obligation of the Government of the Republic of Croatia to allow all refugees and displaced persons to return in safety to their homes throughout the Republic of Croatia, and <u>further emphasizing</u> the importance of the two-way return of all displaced persons in the Republic of Croatia,</p>		

Treće, misija UNTAES-a imala je precizno definiran politički i sigurnosni mandat, jasno određene ciljeve i vremenske okvire za njihovu provedbu. Prethodni mandati UN-a (UNPROFOR, UNCRO) uspostavljeni su bez jasne političke odluke, mirovnog sporazuma i dogovora za interesiranih strana te ih je svatko tumačio na svoj način i odnosio se prema njima sukladno vlastitim političkim i nacionalnim interesima. Ti su mandati UN-a, zapravo, bili svedeni tek na uspostavu i kontrolu crta razdvajanja između zaraćenih strana, promatranje krši li neka od strana potpisana primirja te na kontrolu teškog naoružanja koje je bilo udaljeno od crta razdvajanja ili smješteno u skladišta. Kad je riječ o diplomatskim nastojanjima da se postigne političko rješenje krize i sukoba, a osobito u vezi s povratkom prognanika i izbjeglica svojim domovima nisu učinjeni značajniji i trajniji pomaci. Misija UNTAES-a, naprotiv, počivala je na snažnim i čvrstim političkim temeljima, koje su postavili lokalni akteri (hrvatska vlada i predstavnici lokalnih Srba), a i međunarodna zajednica, prije svega Ujedinjeni narodi. Primarna zadaća UNTAES-a, postavljena Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1037, od 15. siječnja 1996. godine, bila je mirna reintegracija područja i stanovništva istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema u cjelovit politički, zakonodavni i gospodarski sustav Republike Hrvatske. Ciljevi koje je trebalo provesti kako bi se ostvarila konačna zadaća misije, bili su realno i objektivno postavljeni, i nisu dopuštali vlastite interpretacije uključenih strana, naročito ne odugovlačenje procesa.

Četvrto, misija UNTAES-a, za razliku od prethodnih mandata UN-a, imala je i vrlo precizno definirane vojnu i civilnu komponentu, koje su, što je osobito važno, uključivale snažnu vojnu potporu snaga NATO-a i SFOR-a, napose njihovih zračnih postrojbi. Vojna komponenta UNTAES-a, koju su činile postrojbe iz 11 država (najviše iz Rusije, Jordana, Pakistana, Slovačke i Belgije) sadržavala je približno 5.000 vojnika, koji su raspolagali s više desetaka tenkova i drugih oklopnih vozila te suvremenim pješačkim i drugim naoružanjem. Uz vojno osoblje, snage UNTAES-a raspolagale su i sa 450-ak civilnih policajaca i stotinjak vojnih promatrača iz gotovo 40 država svijeta.

Misija UNTAES-a imala je sljedeće ciljeve:

- (1) dovesti demilitarizirano i sigurno područje pod suverenu kontrolu hrvatske uprave
- (2) zadržati multietnički karakter područja
- (3) poticati povjerenje između svih lokalnih stanovnika bez obzira na njihovu etničku pripadnost

(4) omogućiti svim izbjeglicama i prognanicima sva prava na slobodan povratak svojim domovima kao i život u sigurnim uvjetima

(5) promovirati poštivanje najviših standarda ljudskih prava i temeljnih sloboda

(6) promovirati ponovni razvoj i obnovu područja sukladno hrvatskim planovima poslijeratne obnove i razvitka

(7) organizirati slobodne i pravedne lokalne izbore ne više od 30 dana prije završetka prijelaznog razdoblja.

Misija je navedene ciljeve trebala ostvariti kroz nekoliko faza, i to: fazu pripreme, fazu raspoređivanja (do travnja 1996.), fazu demilitarizacije (do lipnja 1996.), fazu stabilizacije i fazu zatvaranja. Pritom je mirna reintegracija uključivala sljedeća područja djelovanja misije:

(1) demilitarizaciju područja

U trenutku dolaska snaga UNTAES-a na područje istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema, na njemu je bio 11. korpus vojske Republike Srpske Krajine, s oko 15.000 vojnika, raspoređenih u sedam brigada baranjske i istočno-slavonske divizije. Tim postrojbama treba priključiti i snage lokalne milicije (oko 1.500 pripadnika) kao i paravojne postrojbe (Arkanovi tigrovi, Škorpioni, Poskok) jačine do 2.000 ljudi. Dakako, sve navedene postrojbe raspolagale su odgovarajućim naoružanjem i vojnom tehnikom. Uspjeh misije UNTAES-a izravno je ovisio o razoružanju i uklanjanju srpskih vojnih potencijala, što je u Rezoluciji 1037 Vijeća sigurnosti UN-a jasno istaknuto potrebom da se demilitarizacija provede najkasnije trideset dana po razmještanju međunarodnih snaga na to područje. U tom procesu iz istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema uklonjeno je 120 tenkova, 120 komada topničkog oružja, 51 komad protuoklopnog topničkog oružja, kao i druga vojna tehnika, a područje su napustile i sve paravojne postrojbe. Uz navedeno, u organizaciji UNTAES-a, tijekom trajanja misije otkupljivalo se naoružanje i druga vojna oprema. Na taj je način prikupljeno 9.700 pušaka, gotovo 15.000 ručnih granata, 2 milijuna komada streljiva, 5 kilograma eksploziva (TNT) te drugo oružje i vojna oprema.

(2) upravnu reintegraciju

Drugo važno područje djelovanja UNTAES-a jest postupna reintegracija područja i stanovništva istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema u hrvatske upravne strukture i institucije. U tom smislu, UNTAES je, zahvaljujući dobroj suradnji s tijelima hrvatske vlasti, otvorio

komunikacijsku i prometnu infrastrukturu, regulirao pitanje zapošljavanja lokalnoga stanovništva u hrvatskim javnim institucijama i velikim gospodarskim tvrtkama te proveo sve nužne aktivnosti na pripremi lokalnih izbora, osobito glede izdavanja hrvatskih dokumenata (domovnica, osobna iskaznica, putovnica).

(3) socijalnu reintegraciju

Bitna komponenta misije UNTAES-a i uspjeha procesa mirne reintegracije bila je, dakako, i socijalna reintegracija, ostvarena ponajviše kroz međuljudske kontakte, kao i kroz dugoročan i iznimno složen proces izgradnje funkcionalne zajednice. U vezi s time osobito valja istaknuti projekt subotnje tržnice, koju je posjetilo više od 140.000 osoba, kao i sponzorirani program posjeta obiteljima, kroz koji je prošlo oko 25.000 osoba. U trenutku dolaska UNTAES-a na tom je području živjelo oko 150.000 ljudi, uključujući 60.000 srpskih izbjeglica iz drugih dijelova Hrvatske. Istodobno, izvan područja pod prijelaznom upravom bilo je oko 50.000 Hrvata protjeranih iz svojih domova, a koji su prije rata živjeli na tome području.

(4) prijelazne policijske snage

Nakon demilitarizacije područja postupno su se počele formirati prijelazne policijske snage, jačine do 1.600 pripadnika, od kojih je u početku djelovanja bilo oko 1.200 Srba i 400 Hrvata.

(5) izbore

Deset političkih stranaka i oko tisuću neovisnih kandidata natjecalo se na lokalnim izborima, kao i na izborima za hrvatski parlament, u 25 općina i tri grada, a koji su održani 13. travnja 1997. godine. Nova srpska politička stranka SDSS osnovana je i registrirana sukladno hrvatskom zakonu. Glasovanje je provedeno na 193 biračka mjesta u regiji i na 75 lokacija izvan područja. Prema konačnim rezultatima, na izbore je izašlo 130.716 birača od kojih je 72.835 glasovalo na području pod prijelaznom upravom, a 58.331 izvan njega. To znači da je na izbore izašlo oko 90% stanovništva UNTAES-ova područja s pravom glasa.

(6) ekonomsku obnovu

Obnova i ekonomska revitalizacija bili su prijeko potreban dio mirne reintegracije. Nažalost, međunarodni donatori bili su prilično neosjetljivi za pitanje obnove istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema. Njihova pozornost uglavnom je bila usmjerena prema Bosni i Hercegovini. Prva donatorska konferencija održana je u Zagrebu 6. prosinca 1996., a druga 3. ožujka 1997. godi-

ne. Ukupno su SAD i zemlje EU-a obećali ukupno 76,8 milijuna američkih dolara, što se poslije popelo do 81 milijun američkih dolara. Također, hrvatska vlada nije imala dovoljno sredstava za cjelovitu i brzu obnovu, jer su bila limitirana potrebnom obnovom u drugim ratom stradalim područjima Hrvatske.

UNTAES je samostalno financirao popravke cesta (Osijek – Klisa – Vukovar – Ilok; Sarvaš – Klisa; Jagodnjak – Baranjsko Petrovo Selo i dr.) u ukupnom iznosu od 300.000 američkih dolara.

Tijekom trajanja misije između UNTAES-a i hrvatske vlade potpisani su sljedeći ugovori:

1. Očitovanje o pravima na zapošljavanje
16. prosinca 1996.
2. Aneks očitovanja
14. veljače 1997.

JAVNE TVRTKE I INSTITUCIJE

Ceste	Ugovor Hrvatskih cesta	21. ožujka 1997.
Radio/TV	Ugovor HTV-a	02. travnja 1997.
Pošta/Tel.	Ugovor Hrvatske pošte i telekomunikacija	09. svibnja 1997.
Vode	Ugovor Hrvatskih voda	22. svibnja 1997.
Željeznica	Ugovor Hrvatskih željeznica	06. lipnja 1997.
Struja	Ugovor Hrvatske elektroprivrede	22. srpnja 1997.
	Deklaracija o održavanju opskrbe el. struje	17. lipnja 1997.
Šume	Ugovor Hrvatskih šuma	25. lipnja 1997.
Zapošljavanje	Zajednička izjava o reintegraciji u sustav zapošljavanja	11. rujna 1997.
Socijalna skrb	Zajednička izjava o reintegraciji u sustav socijalne skrbi	11. rujna 1997.
Registracija	Sporazum o priznavanju i preuzimanju reg. knjiga	25. rujna 1997.
Obrazovanje	Ugovor Ministarstva obrazovanja	07. kolovoza 1997.
	Ugovor o raspodjeli ravnateljskih mjesta	04. kolovoza 1997.
	Deklaracija o obrazovnim svjedodžbama	12. ožujka 1997.
	Deklaracija o pravu na obrazovanje manjina	04. kolovoza 1997.
	Deklaracija o sadržaju kurikuluma	04. kolovoza 1997.
Gorivo	MOU o INA/NIK reintegracije	18. lipnja 1997.
Policija	MOU o obnovi prijelaznih policijskih snaga	lipanj 1997.
	MOU o obnovi vojno redarstvenih postrojbi	28. studenog 1997.
Zdravstvo	Ugovor o regionalnoj zdravstvenoj zaštiti	06. lipnja 1997.
	Ugovor o regionalnoj zdravstvenoj zaštiti	03. prosinca 1997.

Mirovine	Ugovor Hrvatskog mirovinskog fonda o mirovinskoj zaštiti	29. svibnja 1997.
Vozila	Ugovor Ministarstva unutarnjih poslova o registraciji vozila	23. svibnja 1997.
Porez	Zajednička izjava o reintegraciji porezne uprave	04. rujna 1997.

GOSPODARSTVO

MOU o poljoprivrednoj trgovini/razmjeni		11. listopada 1997.
Ugovor Ministarstva gospodarstva o poljoprivrednoj trgovini/razmjeni		19. ožujka 1997.
TA Direktiva o reintegraciji platnog sustava (ZAP)		18. srpnja 1997.
MOU o uvođenju hrvatskog carinskog sustava i aneksa za robu		svibanj 1997.

OSTALO

Ugovor zajedničke radne skupine za povratak		23. travnja 1997.
Organizacija Zajedničkog vijeća općina		23. svibnja 1997.
Certificiranje izbora		22. travnja 1997.
Deklaracija o uvjetima reintegracije sudstva		30. rujna 1997.

Tijekom misije UNTAES-a ostvareni su sljedeći specifični ciljevi:

- svibanj 1996. – priključen poštanski sustav
- svibanj 1996. – otvaranje jadranskog naftovoda
- svibanj 1996. – otvaranje autoceste Zagreb-Beograd
- lipanj 1996. – regionalni telefonski sustav priključen Hrvatskoj
- lipanj 1996. – završetak demilitarizacije
- lipanj 1996. – započet pilot-program za isplatu mirovina
- lipanj 1996. – osposobljavanje za razminiranje
- srpanj 1996. – lipanj 1997. – Osijek/Vukovar: pilot-program subotnje tržnice
- srpanj 1996. – stvaranje prijelaznih policijskih snaga
- kolovoz 1996. – ponovno otvaranje naftne bušotine Đeletovci pod upravom hrvatske kompanije INA-e

- kolovoz 1996. – otvoren prvi ured za izdavanje hrvatskih dokumenata
- rujan 1996. – otvoren hrvatsko-mađarski granični prijelaz Kneževo/Udvar
- studeni 1996. – potpisan Ugovor o reintegraciji poljoprivrednih posjeda i trgovine
- prosinac 1996. – uspješan posjet regiji hrvatskoga predsjednika Franje Tuđmana
- prosinac 1996. – sponzorirani program posjeta u Regiju i iz nje
- prosinac 1996. – stvaranje prijelazne carinske i imigracijske uprave
- prosinac 1996. – donatorska konferencija u Zagrebu
- siječanj 1997. – otvaranje 21 centra/ureda za izdavanje hrvatskih dokumenata
- siječanj 1997. – cesta Osijek-Vinkovci otvorena za promet
- siječanj 1997. – ponovno otvaranje željezničke linije Vinkovci-Tovarnik
- travanj 1997. – uspješno održani lokalni izbori, kao i izbori za Hrvatski sabor
- lipanj 1997. – završetak Osijek/Vukovar pilot-programa subotnje tržnice
- lipanj 1997. – drugi posjet predsjednika Franje Tuđmana Vukovaru
- rujan 1997. – ponovno otvaranje željezničke linije Osijek – Pećuh (Mađarska)
- rujan 1997. – uspostavljen program nacionalne pomirbe
- rujan 1997. – u potpunosti provedeno 196 projekata javnih poslova
- listopad 1997. – prilozi i jamstva donatora u ukupnom iznosu od 81.000.000 američkih dolara
- studeni 1997. – završetak sponzoriranih programa posjeta
- siječanj 1998. – završetak misije UNTAES-a i završetak procesa mirne reintegracije.

(prijevod s engleskog Sandra Cvikić)

Jacques Paul Klein
**UNTAES – sažeto
 izvješće misije**

Slika 4.
 Oproštajni govor generala Jacques Paul Kleina u zračnoj luci Klisa prigodom predaje dužnosti prijelaznog upravitelja (snimak: Boris Bajrak, dokumentacija Gradskog poglavarstva Vukovara)

